

Hoofdstuk 2

Kennis en geloof

Kennis of dogma

- Is religieus geloof een vorm van kennis?
- Is het mogelijk een rationeel bewijs van het bestaan van God te geven?
- Is religieus taalgebruik betekenisvol?

Vormen van kennis

- Waarneming
- Wiskundige kennis, rederekennis
- Testimony, getuigenissen van anderen
  - Hoe betrouwbaar?

Bronnen van religieuze kennis

- Openbaring
  - Persoonlijke autoriteit
  - Religieuze geschriften → interpretatieprobleem
- Mystieke ervaring
  - Niet communiceerbaar

De rede

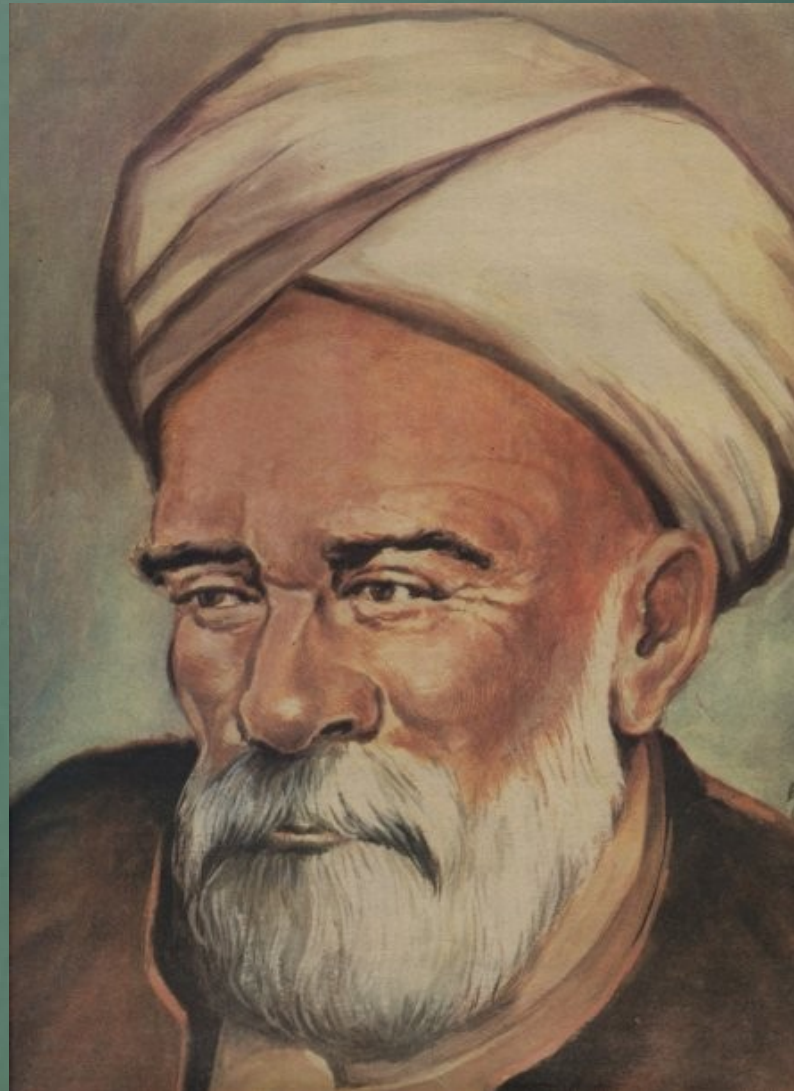
- Mentaal object of vermogen
- Klassiek: enige bron van betrouwbare kennis
- Francis Bacon: middel om waarheden uit waarnemingen af te leiden
- Kant: rede is transcendentiaal en autonoom
  - Dat wat kennis überhaupt mogelijk maakt
  - Volgt alleen de wetten die uit haarzelf voortkomen

Rede en religie

- Thomas van Aquino: rede is hulpmiddel ter verdediging religieuze openbaring
- Farabi: rede superieur aan openbaring
  - Religie voor het volk
  - Rede voor de elite
- Averroes: dubbele waarheid
  - Rede en religie kunnen onderling strijdig zijn

Aboe Nasr al-Farabi (ca. 870-950)

Intermezzo: Farabi

- Bewoners volmaakte stad: volmaakte kennis
- Vormen van kennis:
  - Werkelijke objecten
  - Gelijkenissen en representaties
- Filosofen: bewijzen en eigen waarneming
- Anderen: imiterende afbeeldingen
  - Verschillende imitaties → verschillende religies → het zelfde streven

Dwalenden (Farabi 2)

- Degenen die de juiste weg zoeken
  - Zoeken juiste afbeelding
- Degenen die streven naar eer, rijkdom e.d.
  - Proberen afbeeldingen als onjuist voor te stellen
- Degenen die het niet begrijpen
  - Zien eigen verkeerde beeld als het juiste

Wetenschap en religie

- Creationisten: wetenschappelijke uitspraken moeten overeen komen met openbaring
  - Intelligent design: wetenschap bevestigt openbaring
  - Religieus modernisme: interpretatie religieuze geschriften in overeenstemming met wetenschappelijke bevindingen
  - In hoeverre hebben wetenschap en religie het over de zelfde dingen?
-

Godsbewijzen

- Aristoteles: onbewogen beweger
  - Anselmus: God als het hoogst denkbare
  - Kant: religieuze oordelen zijn synthetisch a priori
    - God als onbewijsbaar postulaat van de rede
  - Godsbewijzen geïnspireerd door dogmatische of politieke eisen?
  - In hoeverre zijn het echte bewijzen?
-

Anselmus van Canterbury
(Aosta, 1033 - Canterbury, 21
april 1109)

Intermezzo: Anselmus' godsbewijs

- God is dat waarboven niets groters kan worden gedacht
- Gedacht worden is niet bestaan
- Bestaan is groter dan niet bestaan
- → God moet bestaan

Anselmus 2

- Dat waarvan men kan denken dat het niet niet kan bestaan is groter dan dat waarvan men kan denken dat het niet bestaat
  - Men kan niet denken dat God niet bestaat
  - Al het andere kan als niet bestaand worden gedacht
  - Een ding kennen is iets anders dan woorden kennen
-

Betekenis van religieuze uitspraken

Verificatieprobleem: hoe te verifiëren of God bestaat of niet bestaat?

- Logisch empirisme (Wiener Kreis)
- Later empirisme

Logisch empirisme

- Verificatie = toetsing aan de waarneming
- Uitspraken of per definitie waar, of empirisch verifieerbaar
- Logische uitspraken analytisch
- Geen synthetische a priori oordelen
- Probleem: wetten met niet-waarneembare entiteiten waardeloos

Analytisch en synthetisch

- Analytisch: per definitie waar (tautologie)
- Synthetisch: er is nog iets anders nodig
- A priori: onafhankelijk van de waarneming
- A posteriori: bepaald door waarneming
- Synthetisch a priori: het moet zo zijn, willen we de wereld kunnen begrijpen

Later empirisme

- Quine: onderscheid analytisch en synthetisch niet te maken
  - Tegen reductionisme: theoretische uitspraken niet los van elkaar, maar verknoopt door definities
  - Uitspraken en objecten niet onafhankelijk van elkaar
  - → Holistische epistemologie
    - Samenhangend netwerk van betekenissen
-

Quines holisme

- Overtuigingen vormen een samenhangend stelsel
- Verificatiemiddelen van uitspraken door het stelsel bepaald
- Geen fundering van buiten het stelsel
- → Er is metafysisch geen voorkeur te bepalen voor een of ander stelsel
- Keuze voor religie is een morele keuze

Vragen

- Hebben religies een gezamenlijke grondslag of doel?
  - Wat is de zin van het zoeken naar godsbewijzen?
  - Zijn openbaring en mystieke ervaring voor de rede toegankelijk?
  - Welke rol kan de rede spelen in de religieuze beleving?
  - Kan de rede de religie vervangen?
-